

Het bestuur van de VLG wil u graag periodiek op de hoogte houden van de activiteiten en nieuwsberichten van de vereniging. Met de VLG-Nieuwsbrief willen we aandacht besteden aan verenigingsnieuws, aan recent verschenen publicaties, nieuws vanuit het wetenschapsgebied, aan evenementen, tentoonstellingen en lezingen/symposia, en aan berichten van zusterverenigingen.

We nodigen ieder van harte uit om gebruik te maken van de mogelijkheid om via deze Nieuwsbrief aandacht te vragen voor (de stand van zaken betreffende) hun onderzoek.

Inhoudsopgave Nieuwsbrief no. 7

Het is een uitgebreide nieuwsbrief geworden. Sven Lefèvre heeft een uitgebreid verslag van de najaarsexcursie geschreven en Hans Mol heeft daar nog een boeiend persoonlijk postscript aan toegevoegd. Bovendien is er allerlei nieuws te melden vanuit het wetenschapsgebied, zijn er twee interessante bijdragen over bronnen voor agrarische en plattelandsgechiedenis, en is er weer een signalering van allerlei nieuwe boeken.

- Uit het bestuur: datum voorjaarsvergadering
- Uit het bestuur: Verslag van de najaarsexcursie naar de Belgische Kempen
- *Food and Agri History Network*
- Workshops op het terrein van voedingsgeschiedenis en milieugeschiedenis
- Proefschriften in voorbereiding
- VLG-Forum met Kinderboeken en centsprenten als bron + oral history als bron

Verenigingsnieuws

Voorjaarsbijeenkomst 2025

U kunt de voorlopige datum voor onze voorjaarsbijeenkomst (inclusief algemene ledenvergadering) in uw agenda noteren:

WOENSDAG 19 MAART 2025. PLAATS; DE RIJKSDIENST VOOR CULTUREEL ERFGOED TE AMERSFOORT.

Zodra het thema definitief is vastgesteld, wordt dat op de site van de Vereniging meegedeeld en in de volgende nieuwsbrief.

Verslag najaarsexcursie 2024, vrijdag 27 september naar de Belgische Kempen

Sven Lefèvre

Op vrijdag 27 september 2024 vond de jaarlijkse VLG-najaarsexcursie plaats, georganiseerd door bestuurslid Sven Lefèvre van het Centrum Agrarische Geschiedenis in Leuven. Dit jaar staken we de grens over naar het noorden van Belgisch Limburg, een gebied met een fascinerende landschapsgeschiedenis en diverse waardevolle agrarische erfgoedsites. Onze reis leidde ons naar de Kempense zandgronden, waar de herstelde vloeiveiden van Lommel opnieuw een belangrijke rol spelen in de ecologische aanpak van hedendaagse uitdagingen. Ook bezochten we de Achelse Kluis, een Cisterciënzerabdij met een bijzonder rijke historie. Ondanks eerdere ongunstige weersvoorspellingen, bleek het weer ons die dag goed gezind, wat bijdroeg aan een succesvolle excursie.

Vertrek vanuit Eindhoven

Om 9.50 uur verzamelden 33 enthousiaste deelnemers zich bij het centraal station in Eindhoven, klaar voor onze grensoverschrijdende tocht naar Lommel. De reis begon met een busrit naar de Watering van Lommel-Kolonie. Onderweg heette Sven Lefèvre iedereen welkom en gaf een gesmaakte inleiding over de ontwikkeling van het landschap in deze regio, waarbij hij uitlegde hoe de bodemstructuur al eeuwenlang bepalend is voor regio en zijn economische activiteit. De arme zandgronden van de Kempen hebben de bewoners duizenden jaren uitgedaagd om hier te overleven. Bemesting speelde daarbij een cruciale rol, en de introductie van vloeiveiden vormde een belangrijk onderdeel van de strijd om het land vruchtbaar en productief te maken.

Bezoek aan de Watering van Lommel-Kolonie

De Watering van Lommel-Kolonie, aangelegd in de late 19e eeuw, transformeerde de arme Kempense zandgronden tot vruchtbare vloeiveiden. Met water uit de Maas, dat via het Kempense kanaal werd aangevoerd, konden boeren hun land vruchtbaar maken en hoge hooiopbrengsten realiseren. Dit hooi diende als wintervoer voor het vee, terwijl de mest bijdroeg aan de verdere verrijking van de bodem. Hoewel het oorspronkelijke project van de Belgische staat geen lang leven was beschoren, bleven pachtboeren actief op de gronden toen het gebied in privéhanden terechtkwam.

Vandaag wordt de vloeiveide opnieuw actief bevloed door Natuurpunt, met respect voor de traditionele technieken maar ook met gebruik van moderne technologie. Dit heeft geleid tot een unieke biodiversiteit in het gebied, mogelijk gemaakt door het kalkrijke Maaswater. Onder begeleiding van twee ervaren gidsen verkenden we de geschiedenis van de vloeiveiden en hoe deze techniek nu opnieuw wordt ingezet. De deelnemers waren merkbaar geboeid, wat bleek uit de vele vragen en gesprekken die tijdens de wandeling met de gidsen plaatsvonden. Zelfs de zon brak door en zorgde voor welkome warmte op deze frisse dag.

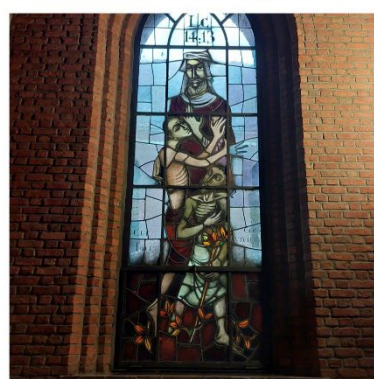
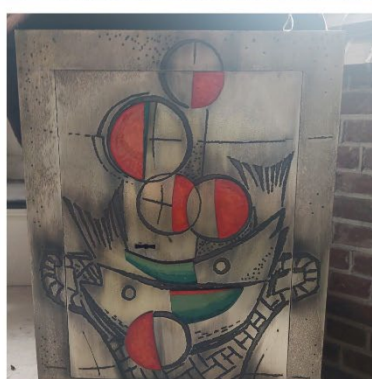
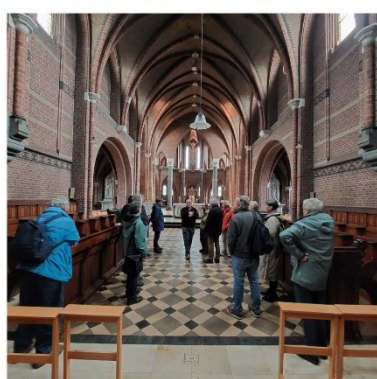
De gidsen legden uit hoe bevoeiing niet alleen de bodemstructuur versterkt en de biodiversiteit bevordert, maar ook een waardevolle bijdrage levert aan het oplossen van hedendaagse problemen zoals droogte en wateroverlast. Wat daarbij vooral opviel, was het diepe respect voor de oude kennis die deze technieken mogelijk maakt. Dit immateriële erfgoed fungeert als een belangrijke schakel tussen landbouw en natuur, en biedt een manier om beide domeinen op een respectvolle manier met elkaar in dialoog te brengen. Het is een treffend voorbeeld van hoe historische inzichten en traditionele praktijken vandaag de dag nog steeds relevant zijn en een leidraad kunnen vormen voor toekomstige oplossingen.

De Achelse Kluis: cultuur, erfgoed en lokale producten

Na een ochtend vol historische en ecologische ontdekkingen bracht een korte busrit ons naar de Achelse Kluis, een abdij die voor 95% in België en voor 5% in Nederland ligt. Hier genoten we van een heerlijke lunch met abdijsbrood en lokale producten. Laura Danckaert van het Centrum Agrarische Geschiedenis vervolgde het ochtendprogramma met een boeiende lezing over het ['Water&Land'](#)-project, waarin de rol van traditionele landschapsbeheertechnieken zoals graslandbevoeiing centraal staat in de huidige klimaattransitie. Ze liet zien hoe technieken uit her verleden kunnen worden ingezet om actuele problemen zoals watertekorten en biodiversiteitsverlies aan te pakken. Dit werd geïllustreerd met fragmenten [uit korte documentaires](#) die in het kader van het project zijn gemaakt. Een van de voorbeelden dat ter sprake kwam, was de Ooijpolder, waar landbouwers via langlopende beheerscontracten werken aan biodiversiteitsherstel, onder andere door heggen terug te brengen in het landschap. Ook de Collse Watermolen nabij Eindhoven werd besproken, waar de overgedragen kennis van molenaars bijdraagt aan duurzaam waterbeheer.

De schoonheid van verval?

Na de lunch werd de groep opgesplitst voor een rondleiding door het indrukwekkende complex van de Achelse Kluis. Langs en zelfs doorheen het domein liep de beruchte dodendraad, een elektrische grensafsluiting die tijdens de Eerste Wereldoorlog smokkel, spionage en desertie moest tegengaan. Velen verloren hier het leven, een tragisch hoofdstuk uit de geschiedenis dat nog steeds diepe sporen nalaat in de grensregio. Dit aspect wordt ook uitvoerig beschreven in het boek *'Tussen gemeente en landschapspark - Zes generaties boeren op Mortelshof (1829-2005)'* van VLG-lid Jaak Slangen.

De rondleiding bood echter meer dan alleen een terugblik op dit donkere verleden. We kregen inzicht in het Spartaanse regime van de Cisterciënzers en hun strenge leefregels, maar ook in de plannen voor de toekomst van het complex. In 2020 werd de Achelse Kluis verkocht aan een Vlaamse industrieel, die grote ambities heeft om de site, met behoud van de brouwerij, te transformeren tot een congres- en evenementenlocatie, met behoud van het historische karakter. Dat de abdij nu toegankelijk is voor rondleidingen, is een recent gegeven, en biedt een unieke inkijk in de verlaten ruimtes en afbladderende muren die veel vertellen over het leven binnen de abdij in de afgelopen decennia.

Ondanks de sobere omstandigheden was de abdij niet vies van architectonische prestigeprojecten. Zo werd de neogotische abdijkerk in 1885 ontworpen door de Nederlandse architect Pierre Cuypers, bekend van het Rijksmuseum in Amsterdam. We ontdekten ook het belang van landbouw

voor de abdij, die ooit een bloeiende veeteelt en akkerbouw kende, waarvan de gronden grotendeels aan de Nederlandse zijde lagen. In 1989 werden de landbouwgronden verkocht aan het Nederlandse Staatsbosbeheer en het Vlaams Gewest. De abdij was daarna grotendeels afhankelijk van haar bierproductie voor inkomsten. Hoewel het Achelse bier tot 2023 het Trappistenlabel mocht dragen, verloor het dit label omdat de laatste twee monniken in 2020 naar Westmalle vertrokken.

Gelukkig stond dit alles ons niet in de weg om de rondleiding af te sluiten met een bierproeverij van het Achelse bier, vergezeld van een royale borrelplank. Het was de perfecte manier om nog wat na te praten, voordat we de bus terug naar Eindhoven namen. Terwijl de regen buiten viel en de avondspits de wegen verstopte, kon dit de voldoening van deze leerrijke en aangename dag niet bederven.

Hieronder nog wat extra links en informatie ivm de excursie.

- Wie meer wil weten over **Water en land**, het project dat mijn collega Laura Danckaert 's middags heeft toegelicht, kan terecht op de website: www.waterenland.be.
 - De **filmpjes** zijn te bekijken op: <https://www.waterenland.be/nl/kennis/categorie/kijken>.
 - De **podcasts** zijn beschikbaar via: <https://www.waterenland.be/nl/kennis/categorie/luisteren>.
- Meer informatie over het **Centrum Agrarische Geschiedenis** vind je op onze website: www.cagnet.be.
 - Informatie over onze **collectie landbouwwerktuigen**: www.collectiebulskampveld.be
 - Wil je onze **maandelijkse nieuwsbrief** ontvangen en op de hoogte blijven van onze laatste activiteiten, publicaties, etc. ? Laat het me weten of klik [hier](#).
- Wie meer wil weten over de **digitale seminars** die we doorheen het academiejaar organiseren, kan een kijkje nemen op: <https://ghum.kuleuven.be/icag/icag-seminaries>.
 - Inschrijven om op de hoogte te blijven van **aankomende seminars** kan via deze link: <https://ghum.kuleuven.be/icag/ICAG-nieuwsbrief/view>.
 - Inschrijven voor het digitale **seminarie van 14 oktober** over de postmiddeleeuwse runderen op basis van onderzoek naar archeologische vondsten kan hier: <https://ghum.kuleuven.be/icag/icag-seminarie-maandag-14-oktober-2024>.
- De introductie tijdens de busrit is gebaseerd op een synthese-onderzoek dat ik samen met mijn collega Yves Segers gemaakt heb dat als basis diende voor de Landschapsbiografie van de regio Bosland. Het definitieve eindproduct daarvan kan je hier raadplegen: https://drive.google.com/file/d/1UxJ1NP9LAuQWD1R8DuAIMggXmMp_95DN/view

De Trappisten van de Achelse Kluis en hun landbouwbedrijf. Postscript bij een excursie

Hans Mol

De deelnemers aan de excursie naar Lommel en Achel van 27 september 2024 hebben een mooie dag beleefd. Winderig maar zonnig en buitengemeen interessant. Het banjeren door de Lommelse vloeiveiden aan het eind van de ochtend opende ons de ogen voor de ambities van grootschalig denkende ontginners die met steun van koning en eenheidsstaat tienduizenden hectares schrale heide tot vruchtbaarheid hoopten te brengen. De aanpak deed denken aan de inzet van Johannes van den Bosch en zijn Koloniën van Weldadigheid in Noordwest-Drenthe. Ook diens projecten waren immers bedoeld om verpauperde stadsbewoners een armoedig maar eerbaar bestaan op het platteland te bieden en tegelijk dat platteland ook verder te ontwikkelen.

Het middagbezoek aan de voormalige abdij van de Achelse Kluis was niet minder boeiend. Voor mij als beoefenaar van de middeleeuwse kloostergeschiedenis was de ronde door de gebouwen deels ook een trip ‘down memory lane’ omdat ik aan het begin van mijn proefschrifttraject in 1983 en 1984 een paar keer een week in de abdij te gast ben geweest. Dat was om de rijk gevulde bibliotheek te bezoeken, op uitnodiging van de toenmalige bibliothecaris, pater Edmundus Mikkers, eminent kenner van de geschiedenis van de Cisterciënzer orde. Hij voerde toen in zijn eentje de redactie van het tijdschrift *Cîteaux. Commentarii cistercienses*, dat overigens nog steeds bestaat maar dan met de Engelse subtitel *A Journal of Historical Studies*. Ik mocht overdag door de kerk direct naar het bibliotheekmagazijn achterin het grote nieuwe pand wandelen om daar allerlei boeken en tijdschriftbanden op te snorren en te raadplegen. Hoewel er toen nog wel een stuk of vijftig

monniken over waren, werd de studiezaal nauwelijks meer gebruikt. Pater Mikkers, die zelf een intellectueel van formaat was – hij had aan het *Gregorianum* in Rome gestudeerd, sprak vloeiend Latijn en was gepromoveerd op de mysticus John of Ford uit de twaalfde en vroege dertiende eeuw – betreurde dat zeer. Hij mocht zijn medebroeders graag maar stelde vast dat het geen geleerden maar boeren waren.

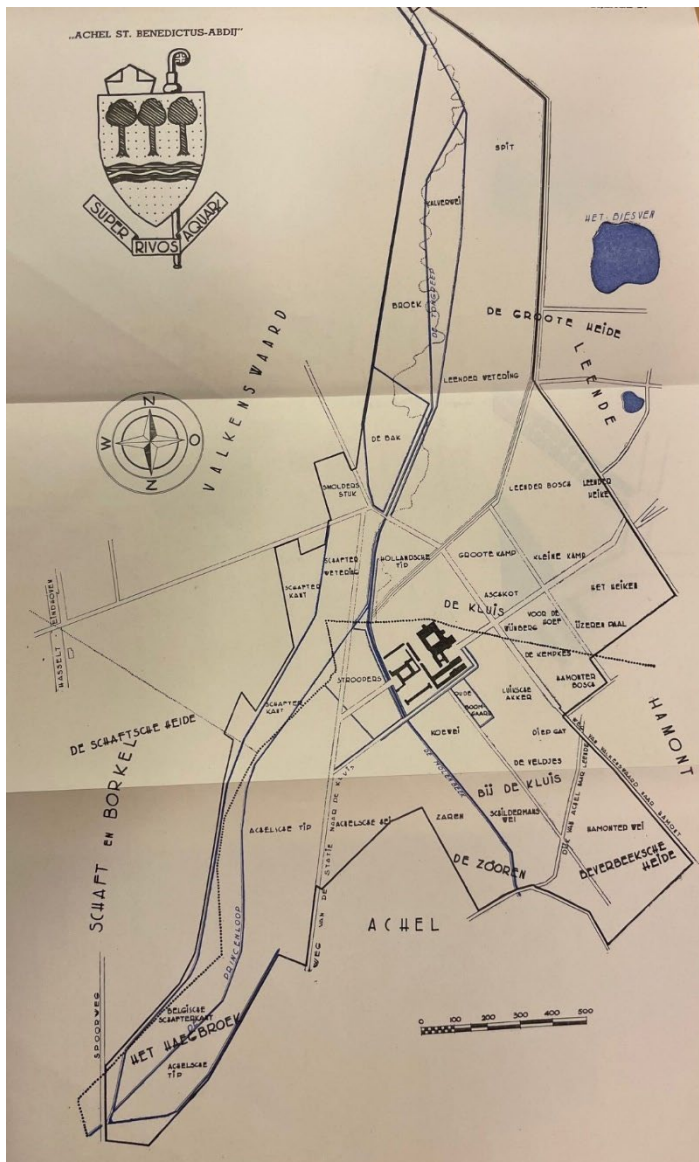
Zijn uitspraak klopte wel, gelet op het groot aantal overgebleven schuren en stallen die ooit voor het boerenbedrijf bestemd waren geweest. Dat brengt me op de agrarische geschiedenis van de Achelse Trappisten, ofwel de Cisterciënzers van de Strenghe Onthouding, zoals ze zichzelf ook wel noemden. Onze gids wist het al wel te benadrukken: als erfgenamen van Bernard van Clairvaux en Benedictus van Nursia onderstreepten de broeders van Achel het *laborare* in hun motto Bid en Werk (*ora et labora*). Elke monnik moest van het werk van zijn handen kunnen leven, zo was de gedachte. Maar dat is dan qua arbeidstijd lastig als monniken ook zeven of achtkeer per etmaal een half uur en langer in de kerk moeten bidden. In de middeleeuwen losten de Cisterciënzers en ook andere orden dit probleem op het echte werk uit te laten voeren door lekenbroeders. Terwijl de koormonniken zo af en toe eens in de moestuin hielpen, ploeterden zij op het land, in de boerderijen, de koestallen en de brouwerij. Zij hoefden niet alle koordiensten bij te wonen, als ze tussentijds maar genoeg psalmen en ave Maria's reciteerden. Zo kreeg je dus twee klassen van monniken, die er allebei overigens zeker van waren dat hun godgewijd leven hun na het overlijden meteen toegang gaf tot de hemelse engelenkoren. De Trappisten hebben deze tweedeling tot diep in de twintigste eeuw gehandhaafd, ook in Achelse Kluis. Het was echter ook een verdeling in klassen, met vooral minder rechten voor de lekenbroeders of conversen. We zagen dat terug in de oude kapittelzaal waar de lekenbroeders op harde banken in een grote kuil moesten zitten, of in hun eigen kerk van waaruit ze alleen langs een open schuifdeur vanuit de verte af en toe zicht kregen op de mysteries van het altaar.

Achteraf roept dat wel de vraag op waarom het klooster dan toch zoveel lekenbroeders wist te trekken. Onze gids had het over ca. 150 lekenbroeders en 100 koormonniken omstreeks 1900. Bij het natrekken van de weinige literatuur die er over Achel beschikbaar is kon ik dat niet terugvinden. Bij het honderdjarig bestaan in 1946 waren er 42 lekenbroeders en 58 monniken. Zie het informatieve boekje *De Achelse Kluis 1846-1946. Ontstaan, groei, leven* (Achel 1946). Maar toen was er al enige tijd een daling ingezet, want in het begin van de WO II telde het klooster nog 130 man, min of meer gelijk over de twee groepen verdeeld. Eén verklaring voor de populariteit van het lekenbroederbestaan werd me door een Brabantse collega aangereikt. Hij vertelde me dat intrede bij de Trappisten in vergelijking met andere orden relatief goedkoop was. Je hoefde in de jaren twintig en dertig geen grote toegangsgaven mee te nemen. En dat was voor de toenmalige buitengewoon kinderrijke families in katholieke kring beslist een overweging van belang. Kortom, de groei en bloei van dit soort abdijen moet wel bekeken worden tegen de achtergrond van de demografische ontwikkelingen in die jaren.

Er waren dus boeren te over onder de broeders in Achelse Kluis. Dat geldt wel voor de hele periode vanaf hun vestiging in 1846. Wat wisten zij te bereiken? Omdat onze gids er bij haar rondleiding niet echt op inging, heb ik daarover nog een paar gegevens bij elkaar gezocht. Bij de overname van de oudere eremietenkluis door Trappisten uit het Belgische Westmalle omvatte het grondbezit een

kleine 100 ha. Meteen in het eerste decennium was dat al door aankopen gegroeid tot 150 ha. Over de herkomst van het daarvoor benodigde kapitaal wordt weinig gezegd, maar het ligt niet voor de hand dat dit alleen uit het toenmalige landbouwbedrijf is gekomen. Er werd in ieder geval steeds land in de nabije omgeving aangekocht om een gesloten domein te verkrijgen, min of meer aan weerszijden van het riviertje de Tongelreep, dat wel als de levensader van de streek te beschouwen is. Interessant is dat de abdij tot diep in de jaren tachtig van de negentiende eeuw lekenbroeders als bedelmonniken door het land heeft laten trekken om katholieke gezinnen om bijdragen te vragen. Alleen al in Amsterdam liepen ze langs 4000 adressen. Dat schijnt de nodige contanten te hebben opgeleverd om nieuwe stichtingen elders, onder meer in Diepenveen, te realiseren.

Volgens de visie van 1946 waren de landerijen een eeuw tevoren in een slechte toestand. Er moesten waterlopen worden gereinigd, veel land opnieuw ontgonnen, en akkers van biez en riet gezuiverd. Men zette in op de verkoop van jongvee, de productie van boter en de teelt van rogge en boekweit. Nadrukkelijk wordt gemeld dat men in deze periode niet alleen aan veel lekenbroeders aan het werk had maar ook knechts. Tot 1880 hield men er ongeveer 30 vast van in dienst, die deels ook inwoonden. In het begin van de jaren tachtig zat de conjunctuur erg tegen, maar kort daarna brak een periode van bloei aan. Daarbij werden net als eerder in Lommel delen van de beschikbare moeras- en heidegrond in vloeiveiden of weteringen omgezet. De toenmalige *cellerier* of kellenaar zoals de economisch manager van het klooster toen genoemd werd, huurde er zelfs 100 arbeiders extra voor in. Dat was vooral met het oog op de hooibouw die tot 1914 zeer veel opleverde, anders dan de gewone akkerbouw en veeteelt, waaraan weinig zorg werd besteed. Na WO I was dit gedaan, niet zozeer omdat de abdijgemeenschap de oorlogsjaren in andere kloosters moest overleven, maar omdat door de mechanisatie van het verkeer hooi steeds minder werd gevraagd en dus sterk in prijs daalde. En dus verdwenen langzamerhand de vloeiveiden, ook al omdat de overheid in Nederland en België het scheuren van grond sterk stimuleerde. Lagen er in 1926 nog 126 ha grond ‘in wetering’, in 1946 was deze oppervlakte gekrompen tot 70 ha grotendeels braakliggend terrein. Tegelijkertijd zetten de broeders in op variatie en diversificatie, op het houden van kippen, runderen en varkens, op de fruitteelt en – zij het slechts tijdelijk – op de wijnbouw voor de productie van miswijn. Die hoefde immers niet aan de hoogste kwaliteitseisen te voldoen. Wat de brouwerij betreft: anders dan de huidige eigenaar uitstraalt, kon Achel niet op een belangrijke bierproductietraditie bogen. Vóór 1917, toen de Duitsers de brouwketels wegvoerden, brouwden de broeders alleen voor eigen gebruik. Het is pas in de jaren tachtig van de twintigste eeuw dat Achel met hulp van Westmalle abdijbier voor de markt is gaan produceren.

Kijken we naar de omvang van de landerijen in 1946, dan is de abdij wel succesvol geweest. Haar grondbezit omvatte toen 233 ha, waarvan 131 ha in Nederland en 102 in België. Dit was verdeeld over 96 ha bouwland, 75 ha weide en grasland, en nog 58 ha erf, woeste grond, bos etc. Zie de ligging op het bijgevoegde kaartje. Vergeleken met de enorme domeinen van middeleeuwse Cisterciënzer abdijen als Aduard in Groningerland (5000 ha) en Ten Duinen in Zuidwest-Vlaanderen (10.000) is dat natuurlijk wel bescheiden. Daarbij kan echter meteen worden opgemerkt dat de intensiteit van de bewerking en de productiviteit in de twintigste eeuw onvergelijkkelijk veel hoger lag dan in de twaalfde.

In 1946 kon de indruk bestaan dat het klooster een geweldige toekomst tegemoet ging. Dat kreeg zijn concretisering in het nieuwe abdijcomplex van architect Jos Ritzen waarvoor toen de eerste steen werd gelegd. Het moest groter en ruimer

worden dan welke abdij ook in Nederland en België. Zoals we zagen kon slechts de helft van het megalomane project worden uitgevoerd, van de indrukwekkende kapittelzaal tot en met de grote refter. In 1949 was het geld op en zag de kloosterleiding geen kans nieuwe bronnen aan te boren. De broeders moesten voortaan in een hybride kloostercomplex wonen, met oude versleten gebouwen aan de noordkant, centraal de negentiende-eeuwse Cuyperskerk, en al te grote nieuwe ruimten aan de zonzijde. Of het er na de jaren zestig, toen de leegloop grote vormen aannam, lastig leven is geweest, weet ik niet. De gemeenschap heeft het na 2010 niet meer kunnen redden bij gebrek aan nieuwe aanwas. Ze is min of meer uitgestorven. Wat rest is een ensemble dat in zijn totaal verschillende onderdelen zowel de opgang als het hoogtij en de neergang van een op een agrarisch bestaan gefundeerde kloostergemeenschap in de negentiende en twintigste eeuw toont.

Site van de VLG

Voor berichten en commentaar op de site, mail anton@antonschuurman.eu. Input van eenieder is zeer welkom.

Sinds juni 2024 is de website ge-update zodat goed te zien is wat de VLG doet. Alsmede zijn er wat 'service-pagina's' gemaakt die kunnen helpen te oriënteren op en bij het zelf onderzoek doen op het terrein van de landbouwgeschiedenis. Er zijn vooral ook veel 'links' toegevoegd om u te helpen. Elke maand wordt de site even nagekeken.

Berichten van andere relevante verenigingen

Food and Agricultural History Network

Jan Douwe van der Ploeg and Gesloten vanwege Stikstof

On Monday, 11 November, we will discuss the Dutch nitrogen crisis based on the book *Gesloten vanwege Stikstof* by Prof. dr. Jan Douwe van der Ploeg. During this book discussion, van der Ploeg will give a brief presentation about his book, and afterwards, we will have a conversation. Location: Drift 21 1.05; Time: 15.30-17.00

International workshop, CONTESTED INDUSTRIALIZATION OF FOOD SYSTEMS IN THE UNEQUAL ANTHROPOCENE: Critical Histories of Agriculture- and Food-Affiliated Industries from a Global Perspective (1945-present), May 15-16, 2025, Location: Utrecht University, the Netherlands

Organizers: dr. Floor Haalboom (Erasmus University Medical Center/Utrecht University), Amber Striekwold MA (Utrecht University), Anna Teijeiro Fokkema MA (Vrije Universiteit Amsterdam)

This workshop aims to bring together historians working on food systems during a time of unprecedented global ecological crises. Accelerating after 1945, food and agriculture-affiliated industries became dominant players in the global food system. Rooted in colonialist relations and with growing economic and political power, they came to have a significant share in global environmental damage. Still, the social, environmental, and health impacts of these industries were contested from the start. Problematically, these historical processes are understudied from an Anthropocene perspective that recognizes unequal responsibilities and vulnerabilities. By bringing together scholars working on food and agriculture-affiliated industries and scholars working on historical contestations of the industrialized food system, this workshop aims to produce collaborative histories that help to understand and change the current food system.

Two sets of questions are central to this workshop. One set of questions historicizes the dominance of food- and agriculture-affiliated industries in the postwar Anthropocene. We invite papers on industries that have been relatively understudied despite their dominance in the food system. Examples include the animal feed industry, chemical industry, the food industry, pharmaceutical industry, the meat industry, supermarkets, and trade industry (such as ports). Why and how did these industries become dominant in different contexts? How did the food and agriculture-industry shape knowledge, expertise, and ignorance about its impact? How did industries and affiliated experts shape national, continental, and global policies? How did they relate to and navigate controversies? And how did they relate to one another? The second set of questions focuses on historical contestations of industry-dominance in the postwar food system. How did critical voices on health, environment, animal liberation, and labor conditions shape or not shape postwar industrialization and globalization of the food system? Why and how did NGOs, experts, and governance actors criticize the industrialization of food? And how did this relate to criticism within the industrialized food system, for example from agricultural organizations, industry workers, and experts? What

‘alternatives’ were developed to the industrialized food system, like cooperatives, organic agriculture, and alternative food networks?

Methodologically, we aim for transnational and global perspectives as much as possible. (Please note that such perspectives are also possible on national source material.) We also explicitly invite reflections on source difficulties, including industry secrecy, challenges of scale, and overview, and challenges of technical complexities. We seek to include perspectives on how to write histories of alternative pathways that did not happen; or how to deal with source gaps of food and agricultural movements striving for food system change. Working on such a large thematic field, we invite a variety of historical subdisciplines to send in a proposal, including environmental historians, agricultural historians, historians of science, medicine, and technology, food historians, animal historians, economic historians, and political historians. Scholars working in the environmental humanities and social sciences more broadly are also very welcome.

The workshop is organized by two Dutch Research Council projects: ‘What does your meat eat? A global environmental history of Dutch livestock feed (1954-2020)’ (dr. Floor Haalboom, Erasmus University Rotterdam Medical Center/Utrecht University, VI.Veni.201H.017), and doctoral project ‘Food as a Tool for Social Change: How Ideas and Practices on Natural Food and Farming Entered the Mainstream in the Netherlands (1950-2000)’ (Amber Striekwold MA, Utrecht University, PGW.22.011). The workshop is co-organized with the doctoral project ‘Discourses in Dutch post-war agricultural history: politics, agricultural industries, and environmental issues’ (Anna Teijeiro MA, VU University Amsterdam), and with the Environmental Humanities Network and the Descartes Center for the History and Philosophy of the Sciences and the Humanities (Utrecht University).

Please submit an abstract of 400 words by December 1, 2024 to a.haalboom@erasmusmc.nl.

Timetable	
Submission of abstracts (400 words)	December 1, 2024
Decision on participation by organizers	January 6, 2025
Submission of pre-circulated papers (5000 words)	April 11, 2025
Workshop	May 15-16, 2025
Submission of manuscripts to journal	December 1, 2025

International PhD Seminar in Environmental History – 12-13 June 2025

Opportunities for pursuing research in environmental history are expanding in the Netherlands and beyond. In the wake of accelerating climate change, many environmental historians are reflecting on how the environment changes their research practices and the implications of doing environmental historical research while inhabiting the era of climate change.

To further promote and facilitate dialogue within this growing field of research, the RIAS and the Dutch Environmental History Network (DEHN) are organizing an International PhD Seminar in Environmental History **in Middelburg from 12-13 June 2025**.

We welcome proposals dealing with any timeframe or empirical focus engaging with environmental issues, especially in regard to the history of the United States. We also invite proposals that showcase in particular how engaging with the environment in historical research challenges and changes approaches to:

- Place (e.g. definitions and boundaries of places in terms of landscape, ecosystems, or extractive geographies);
- Scale (e.g. micro and macro histories, writing oceans, climatic regions, river systems into history but also bacteria, insects, and atoms);
- Time (e.g. deep time, multiple temporalities, circular and rhythmic time);
- Agency (e.g. who and what has agency beyond humans, what are the politics of agency)

We welcome proposals for research papers (e.g., a dissertation chapter) or papers that give an overview of the PhD project. Participants will present their paper and contextualize it within their research project in 15 minutes. Each presentation will be followed by a group discussion of approximately 45 minutes, providing extensive opportunities for feedback.

Applicants are invited to submit their **proposals, consisting of name, affiliation, starting year of the PhD, and a 300-word abstract**, no later than **30 November 2024**. Proposals should be sent to info@roosevelt.nl. Participants will be expected to have a paper (approximately 5,000 words, excl. bibliography) ready for pre-circulation by **30 April 2025**.

To support a culture of diversity and inclusion, we strongly encourage proposals from students that reflect the diversity of our field in terms of gender, ethnicity, and disability.

Attendance is free and the RIAS will provide accommodation and meals in Middelburg. Travel costs will not be reimbursed.

If you have any questions, please reach out to the workshop organizers at info@roosevelt.nl.

About us:

The Dutch Environmental History Network (DEHN) aims to bring early career environmental historians working in the Netherlands and Flanders together. The network was founded by Marin Kuijt (UvA), Caroline Kreysel (VU), and Hannah de Korte (KU Leuven/Maastricht University) in 2023. They organize workshops, social events, and excursions for PhD and early career scholars.

The Roosevelt Institute for American Studies is a public archive, graduate school, and research institute devoted to the study of American history and transatlantic relations.

Netwerkdag Roerend Agrarisch Erfgoed

Op 17 oktober heeft alweer de tweede **netwerkdag roerend agrarisch erfgoed** plaatsgevonden. Ditmaal bij het Openluchtmuseum te Arnhem. Het Netwerk Roerend Agrarisch Erfgoed is een samenwerkingsverband van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Het Openluchtmuseum, het Fries Landbouwmuseum, Erfgoed Gelderland, Erfgoedhuis Zuid-Holland, MOOI Noord-Holland en anderen om de rijkdom van het roerende agrarische erfgoed te inventariseren en te ontsluiten. Het dagprogramma is een rijke mix van inhoudelijke lezingen, inspirerende voorbeelden en een blik op de toekomst van het roerende agrarische erfgoed. Wat kan er nog worden toegevoegd in de tijdens de eerste bijeenkomst vastgestelde [Verklaring van Deventer](#) en welke ambities zijn nog niet vervuld. Het programma inclusief lunch en een bezoek aan het Openluchtmuseum is gratis maar aanmelden is wel noodzakelijk. Lees meer over deze bijeenkomst via: <https://www.cultureelerfgoed.nl/actueel/agenda/2024/10/17/platform-erfgoed-van-techniek-arbeid-en-zorg---netwerk-roerend-agrarisch-erfgoed>

Nieuws vanuit het wetenschapsgebied

Soms is er de verzuchting dat er in Nederland (en België) weinig onderzoek zou plaatsvinden op het terrein van de agrarische geschiedenis, milieugeschiedenis, plattelandsgeschiedenis, voedselgeschiedenis en landschapsgeschiedenis. Niets is minder waar. Wel doen Nederlandse en Belgische onderzoekers steeds meer onderzoek naar deze onderwerpen in het buitenland.

Hier starten we met enkele lopende dissertatie-onderzoeken. In de volgende nieuwsbrieven zullen we dit voortzetten. Als u me wilt attenderen op lopend onderzoek op de genoemde terreinen, stuurt u aub een mail naar anton@antonschuurman.eu.

Welke proefschriften zijn er in voorbereiding op het terrein van de VLG?

Amber Striekwold (UU). Voedsel als middel voor sociale verandering. Hoe ideeën en praktijken over natuurlijke voeding en landbouw onderdeel werden van de mainstream in Nederland (1950-2000)

Amber Striekwold is in oktober 2022 begonnen aan haar PhD-project met de titel *Voedsel als middel voor sociale verandering. Hoe ideeën en praktijken over natuurlijke voeding en landbouw onderdeel werden van de mainstream in Nederland (1950-2000)*. Het onderzoek wordt gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). In dit onderzoek bestudeert Amber de evolutie en circulatie van ideeën en praktijken na 1950 in Nederland over alternatieve voedselsystemen. Ze richt zich specifiek op vleesconsumptie en -productie.

De sterke stijging in vleesconsumptie en de opkomst van de bio-industrie in Nederland wordt gepresenteerd als een logisch verhaal en een onvermijdelijke ontwikkeling - er was geen alternatief. In de naoorlogse periode werd onder het motto 'nooit meer honger', het verlangen voor een goed loon voor de boeren en goedkoop vlees voor de consument het voedselsysteem gemoderniseerd: het moest grootschaliger en efficiënter. Zorgen over het milieu, de gezondheid van mens en dier en dergelijken werden pas vanaf de jaren '70 geformuleerd door milieu-voeding- en dierenrechtenbewegingen. Zo gaat het verhaal.

In haar onderzoek laat Amber zien dat deze modernisering niet zo vanzelfsprekend was, maar dat deze vorm van modernisering actief werd gestimuleerd en alternatieven werden genegeerd of verstomd. In de periode tussen 1950-2000 circuleerden verschillende ideeën over de toekomst van het voedselsysteem, deze verbeeldingen van agro-voedselsystemen circuleerden en evolueerden tussen verschillende actoren: conventioneel en alternatief. Ze laat zien dat kritieken op het voedselsysteem niet enkel uit de 'alternatieve' hoek kwamen. Ook 'conventionele' actoren uitte kritiek en poneerde alternatieven en deze overlaptten vaak.

Specifiek richt dit onderzoek zich op de thema's schaal (kleinschaligheid als alternatief voor schaalvergroting); vleesconsumptie (vleesvervangers als alternatief voor milieu en gezondheidsproblemen door overmatige vleesconsumptie); en een derde nader te bepalen thema rondom productie verhogende technologieën.

Hoe hebben deze alternatieven en kritieken zich ontwikkeld door de tijd heen? Waarom kregen sommigen voet aan de grond en anderen niet? Deze vragen staan centraal in dit onderzoek. Door te focussen op centrale twistpunten over de ontwikkeling van het voedselsysteem en de alternatieven die voor deze twistpunten oplossing voor boden, laat dit onderzoek zien dat het voedselsysteem het resultaat is van keuzes van verschillende actoren (zoals boerenorganisaties, supermarkten, de overheid en consumentenorganisaties) geïnformeerd door culturele en sociaal-politieke ideeën. Ideeën die ook door de tijd heen veranderen. Op deze

manier biedt dit project een dieper inzicht in de historische wortels van hedendaagse narratieven en debatten over de toekomst van het agro-voedselsysteem.

Anna Teijeiro Fokkema (VU). Nederlandse landbouwgeschiedenis in relatie tot milieukwesties in de periode 1950-2000

Anna is promovenda aan het Athena Instituut van de Vrije Universiteit Amsterdam. Ze heeft een BA en RMA in Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam. In haar onderzoeksproject richt ze zich op de Nederlandse landbouwgeschiedenis in relatie tot milieukwesties in de periode 1950-2000. Specifiek draait het project om de Nederlandse discussies over milieuproblemen in verband met de toenemende rol van de landbouwindustrie, zoals het toenemende gebruik van pesticiden en de import en consumptie van veevoer uit Thailand en Zuid-Amerika. Hierbij worden verschillende actoren geanalyseerd, zoals boeren, overheidsbeleid, milieuorganisaties en de agrarische sector. Het project probeert niet alleen een ander perspectief te bieden op landbouw in de context van politieke en maatschappelijke veranderingen, globalisering en Europese integratie, maar ook bij te dragen aan ons begrip van een verleden dat nauw verweven is met de toekomst van ons voedselsysteem.

Sabine de Graaff (UU). Directional branching points in post-war agricultural policy in The Netherlands and Norway (1945-2020)

Sabine de Graaf writes her dissertation at the Copernicus Institute of Sustainable Development, Utrecht University, The Netherlands (supervision prof. dr. Koen Frenken and dr. Iris Wanzenböck). The project is titled: *Directional branching points in post-war agricultural policy in The Netherlands and Norway (1945-2020)*.

The research project is part of the research center INTRANSIT. INTRANSIT is a Norwegian research center funded by the Research Council of Norway and led by the Centre for Technology, Innovation and Culture at the University of Oslo. The Copernicus Institute of Sustainable Development at Utrecht University (The Netherlands) is a partner of INTRANSIT. Prof. dr. Taran Mari Thune is the director of INTRANSIT and project leader in this study. The University of Oslo and Utrecht University are joint data controllers in this study. For more information, see the project website: <https://www.sv.uio.no/tik/english/research/centre/intransit/>

Within the INTRANSIT research project, Sabine will investigate policy processes related to directionality in agri-food related innovation policy and sustainability transitions. The PhD thesis will focus specifically on questions of politics, power and participation related to directionality in transitions, using a comparative perspective between The Netherlands and Norway.

VLG-Forum

Kinderboeken en centsprenten als bron voor de geschiedenis van landbouw en veeteelt

Jeannette Kok, Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur

Veel onderzoekers zijn zich niet bewust van kinderboeken en centsprenten als rijke bron voor de geschiedenis van het boerenwerk. Dat zouden we graag anders zien. Welke student gaat er mee aan de slag?

Hieronder een aantal voorbeelden:

een centsprent met hierbij twee detailafbeeldingen: [Zie, lezer! hier verscheidenheid van bouwman's nutten arbeide](#), verschenen tussen 1814 en 1819. Op de prent staat het ploegen en eggen; zaaien en aardappelen poten; graan maaien en op

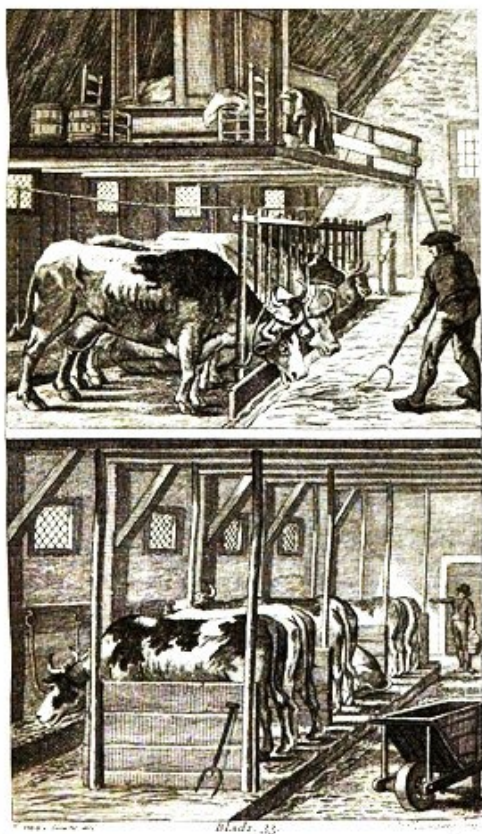

schoven zetten; dorsen; wannen (kaf van het koren scheiden); zakken met koren op de kar laden. Van de veeteelt: vee hoeden; schapen scheren; koeien melken; hooi maaien; op hopen leggen; op de hooiwagen laden.

Hieronder nog een detailafbeelding uit een centsprent: [Beschouw deez' prent, o' jeugd! hoe dat de boerenstand, door onvermoeide vlyt, veel voordeel brengt aan 't land](#). Verschenen tussen 1819-1851. Op de prent is te zien het ploegen en zaaien, schapen scheren, melken van de koeien, melk naar de schuit brengen en per kar naar de stad, grasmaaien, gras drogen en naar de hooiberg brengen.

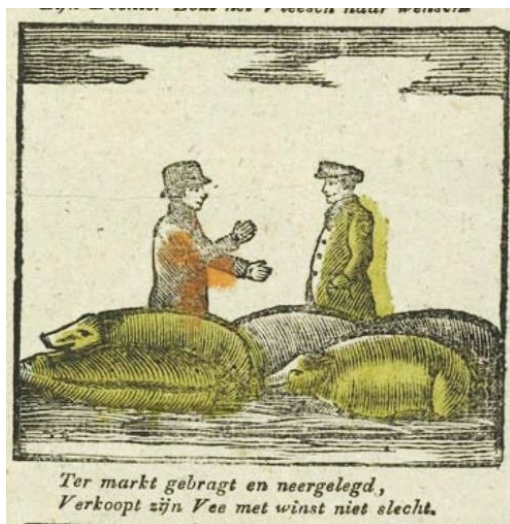
Een kinderboek: [De onderwijzende landman met zijne kinderen: in leerzame gesprekken over den landbouw en de landhuishoudkunde](#) / door Johannes Hazeu Cz. ; met platen. Verschenen in 1820. Hieronder twee gravures op één blad: de stal met de voor- en achterkant van de koeien.

En er is nog veel meer: bijvoorbeeld de boeken en prenten over de seizoenen en over de maanden. Hieronder een detail uit de centsprent [November 'slagters beste tijd, Mits goed gemest en vet geweid](#). Verschenen tussen 1797-1826.

Nog een detail uit een centsprent: [De groote beestenmarkt alhier in onze stad, Bevat in overvloed aan vee een groote schat](#). Verschenen tussen 1820-1839.

Een visueel zeer aantrekkelijk boek is [De boerderij, nieuw beweegbaar prentenboek](#) van J. Schenkman uit. Als topstuk te zien op de website van de KB.

We hopen dat deze bijdrage en deze voorbeelden onderzoekers op het terrein van de plattelandsgeschiedenis oog laat krijgen voor deze rijke bronnen en ze gaan gebruiken voor onderzoek ernaar. Een rijke oogst ligt in het verschiet.

Interviews als bron voor plattelandsgeschiedenis

Jeanne van Poppel

Mijn Gelderland heeft een mooie website met specials die zeker ook interessant kunnen zijn voor geïnteresseerden in de plattelandsgeschiedenis: <https://mijngelderland.nl/specials>

Bij de specials op deze website staan verhalen over *oral history* projecten. Deze verhalen zijn verzameld door in oral history getrainde bewoners. Deze interviewers die meer oral history interviews wilden doen werden/zijn lid van de werkgroep oral history Gelderland. Eerder waren deze verhalen opgenomen in een boek van het project. Nu zijn de verhalen van de onderstaande projecten ook digitaal te lezen.

Voorbeelden zijn:

[Leven met water in Gelderland](#) | [Mijn Gelderland](#)

[Leven op Landgoederen | Mijn Gelderland](#)

[Geloven in Gelderland | Mijn Gelderland](#)

[Ervaringsverhalen over de Koude Oorlog in Gelderland | Mijn Gelderland](#)

<https://mijngelderland.nl/inhoud/specials/wederopbouw-in-de-achterhoek/dan-was-je-een-hele-dag-in-n-kippenschuur>

Evenementen/Tentoonstellingen

Op de website zijn de links opgenomen naar voor onze vereniging relevante musea. Mocht u leden willen wijzen op een evenement/tentoonstelling, mail dan naar anton@antonschuurman.eu met het verzoek een bericht op de website van de VLG te zetten.

Apparaat voor een “Groene Geschiedenis

Nieuwe publicaties

Nederland en België

Wat natuur voor boeren betekende en hoe dat vanaf de 19e eeuw veranderde

Wat natuur voor boeren betekende en hoe dat vanaf de 19e eeuw veranderde. De boeren en natuur staan volop in de aandacht. Het felle debat over de toekomstige koers van de landbouw vraagt om meerstemmigheid en nuance. Eeuwenlang werkten boeren in de Noord-Brabantse Peel op dezelfde manier. Ze leefden met de natuur en bebouwden hun land met de middelen die ze hadden. In de negentiende eeuw kregen ze te maken met diverse veranderingen: industriële revolutie, landbouwcrises, kennisvermeerdering en technologische vernieuwingen. Woeste grond werd omgevormd tot agrarisch cultuurlandschap dat op steeds efficiëntere manier bebouwd kon worden. Boeren, burgers en overheid keken nadien verschillend naar ‘natuur’. Bestond dat vooral uit woeste gronden, uit akkervelden of uit een heidelandschap met fiets- en wandelpaden voor het opkomend toerisme? Een stem die we tot nu toe in de literatuur nauwelijks hebben gehoord, is die van de boeren zelf. Zij komen in dit boek zoveel mogelijk zelf aan het woord, met aandacht voor de grote onderlinge verschillen.

[Gesprek met de auteur.](#)

Marij Leenders (2024). *Hoe de natuur uit de landbouw verdween*. Zwolle: WBooks. ISBN 9789462586543.

Biografie van Piet van IJzendoorn, in 1982 de eerste biologische boer in de Flevopolder.

Piet van IJzendoorn was in 1982 de eerste biologische boer in de net drooggelegde Flevopolder. Zijn boerderij groeide uit tot een succesvol biologisch-dynamisch bedrijf met koeien, akkerbouw, een tuinderij, bakkerij, manege, natuurbeheer, webwinkel, dagbesteding voor jongeren met psychiatrische problemen en een paardenfokkerij en -houderij met prijswinnende springpaarden. Hij was de eerste met een windturbine op het erf en de eerste beheerder van de Oostvaardersplassen.

Met tomeloze energie gaf hij invulling aan zijn levensfilosofie: landbouw is geen businessmodel maar voorziet in onze basisbehoeften, in harmonie met de aarde. Hoe deed hij dat? Waar haalde hij zijn kracht en motivatie vandaan? Welke denkers hebben hem geïnspireerd? Hoe ging hij om met de tegenwerking, tegenslagen en fraude, de lichamelijke pijnen die hem kwelden? Michiel Bussink schreef dit boek, waarin hij het levensverhaal van Piet optekende. [In deze aflevering van de podcast van Land van Ons spreekt Marja van Berkel beide heren.](#)

Michiel Bussink (2024). *Landbouw voor iedereen. Leven en werk van boer Piet*. Gorredijk: Noordboek. ISBN 9789464712070.

Kwakzalverij? – een Staphorster boertje

Kwakzalver, koopman, kruidendokter. Was Peter Stegeman het allemaal of allemaal niet? In ieder geval schreef hij tot zijn dood in 1922 allerhande druppels, poeders, pillen en zalfjes voor. Zijn middelen zouden de meest uiteenlopende kwalen kunnen genezen en menigeen voelde zich erdoor gesterkt. Ook in hoge kringen genoot de verstrekker aanzien. Tegenstanders had hij eveneens. De Vereniging tegen de Kwakzalverij, gesteund door de wet, voorop. In hun strijd tegen alles wat in die tijd maar alternatief leek, wisten de doktersjas en de toga elkaar regelmatig te vinden. Desondanks, en ook dankzij zijn opvolgers in de familie, werd de man een merk. Na de dood van Peter Stegeman werd zijn werk voortgezet door enkele zoons en later een kleinzoon. De tegenstelling tussen alternatieve en reguliere medische wereld vormt een rode draad door deze biografie van het Staphorster boertje.

Coster, Wim. (2024). *Het befaamde Staphorster boertje. Over kwakzalvers, kooplieden en kruidendokters*. Wbooks.

Overasseltse en Haterse Vennen als erfgoed

In dit boek geeft een team van deskundige auteurs een gedegen beschrijving van het vennengebied in brede zin. Uitgebreid wordt aandacht besteed aan o.m. de geschiedenis van het gebied, de flora en fauna, verborgen archeologische schatten, de natuur en het landschap, en de geschiedenis, zoals de invloed van Franse benedictijnen en de legendarische koortsboom bij de ruïne van Sint Walrick. Dit alles, naast de rol van het vennengebied in recreatie, educatie, en als inspiratiebron voor kunst, maakt dit boek tot een onmisbare bron voor iedereen die geïnteresseerd is in de cultuur en natuurlijke schoonheid van dit unieke gebied. Een boek met veel foto's en verhelderende kaarten.

Jörgen Dinissen (redactie). (2024). *Overasseltse en Hatertse Vennen*. Erfgoedplatform Gemeente Heumen, Erfgoedreeks nr. 12, 260 p., geïllustreerd, ISBN 978908338689, € 25,00.

Landschapsgeschiedenis België

Het proefschrift van Eline Lathouwers (CAG, Leuven) combineert historische inzichten met geografische methoden en onderzoekt voornamelijk de langetermijninteracties tussen mens en milieu in de valleien van de Gete, Demer en Dijle sinds de late 18e eeuw. Die *floodplainscapes*, natuurlijke overstromingsgebieden langs rivieren, hebben historisch gezien koolstof opgeslagen en water vastgehouden. Echter, door ingrijpende menselijke interventies zoals het kanaliseren of recht trekken van rivieren of het installeren van dijken, stuwen en dammen, zijn deze functies ernstig aangetast. Momenteel heeft 95% van de Europese *floodplainscapes* hun natuurlijke capaciteiten verloren.

Het rivierbeheer, dat lange tijd gericht was op de landbouwbelangen, werd doorheen de tijd gekenmerkt door een versnippering van bevoegdheden. Terwijl de belangen in de valleien evolueerden, bleven de historische overstromingsproblematiek en het ogenschijnlijke onvermogen van de overheid om deze op te lossen een constant politiek vraagstuk.

Lathouwers, Eline. (2024). *Floodplainscapes. Een biografie van valleilandschappen: Gete, Demer en Dijle*. Leuven.

Buitenland en algemeen

Boerencultuur

Zesduizend jaar vormde de wereld van de boeren de ruggengraat van de menselijke geschiedenis. Door verstedelijking, industrialisatie en de klimaatcrisis dreigt nu de eeuwenoude kennis van het land verloren te gaan. Dit boek laat ons een rijke en complexe boerencultuur ontdekken: tradities, wijsheden, vieringen en opstanden, in heel Europa, van de negentiende eeuw tot nu. Joyce vertelt bijzondere verhalen over o.a. zijn Ierse familie, en analyseert hoe het boerenleven in de hedendaagse cultuur wordt herinnerd – en verkeerd wordt herinnerd. Dit schrijft [de Volkskrant](#) en dit [NRC](#).

Patrick Joyce (2024). *Boerencultuur. Hoe het platteland uit onze herinnering verdwijnt*. Amsterdam: Arbeiderspers, 2024 (vertaald door Rob Kuitenbrouwer en Frank Lekens). ISBN 9789029547376.

Platteland/Stad – een echte kloof?

We horen vaak dat er geen uitweg is uit de moderne economische en politieke spanningen die langs geografische lijnen lopen. De media verklaren regelmatig dat het platteland van Amerika aan het uitsterven is en dat kiezers uit rurale gebieden alleen gedreven worden door woede. Dit verhaal van hopeloosheid richt zich op de rol die markten hebben gespeeld in het achterlaten van plattelandsregio's en hun bevolking.

In *Reviving Rural America* analyseert Ann M. Eisenberg de rol van de wetten en het beleid van onze samenleving in de kloof tussen stad en platteland om hoop te bieden. Ze laat zien hoe wetten, beleid en besluitvormers die hun eigen waarden hanteren, hebben bijgedragen aan de moderne uitdagingen op het platteland. Elk hoofdstuk ontkracht een veelvoorkomende mythe over het platteland, de bewoners en het beleid, en onthult hoe we gekomen zijn waar we nu zijn. Dit boek roept uiteindelijk op tot wetten en beleid die op een holistische manier zorgdragen voor het platteland van Amerika, als een gezamenlijke hulpbron voor iedereen, en schetst een alternatieve, veerkrachtigere en rechtvaardigere toekomst. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Eisenberg, Ann M. (2024). *Reviving Rural America. Toward Policies for Resilience*. Cambridge University Press.

Gekrenkte trots op het Amerikaanse platteland van Virginia

In haar eerste boek sinds het veelgeprezen *Strangers in Their Own Land*, duikt Arlie Russell Hochschild nu in Appalachia en onderzoekt de "trotsparadox" die de aantrekkingskracht van rechtse politieke boodschappen zo sterk maakt. Ondanks alle pogingen om de Amerikaanse politiek en de blauwe/rode kloof te begrijpen, is er onvoldoende aandacht geweest voor wat economisch en cultureel verlies met trots kan doen. Wat gebeurt er, vraagt Hochschild, wanneer een trots volk in een zwaar getroffen regio een diep verlies van trots ervaart en wordt geconfronteerd met een krachtige politieke boodschap die dat verlies als "gestolen" presenteert? Hochschild's onderzoek leidde haar naar Pikeville, Kentucky, in het hart van Appalachia, binnen het blankste en op één na armste congresdistrict van de VS. De stad werd zwaar getroffen: de banen in de kolenindustrie verdwenen, de armoede bleef heersen, en een dodelijke drugs crisis trof de regio. Terwijl Pikeville dertig jaar geleden politiek in het midden lag, stemde in 2016 80 procent

van de bevolking van het district op Donald Trump. Haar indringende onderzoek naar de reactie van de stad op een blank-nationalistische mars in 2017 – een opmaat naar de dodelijke *Unite the Right*-mars die later zou plaatsvinden in Charlottesville, Virginia – biedt ons een diepgaand inzicht in een verscheurde en lijdende gemeenschap. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Russell Hochschild, Arlie. (2024). *Stolen Pride: Loss, Shame, and the Rise of the Right*. The New Press.

De metamorfose van Frankrijk (inclusief het Franse platteland en landschap)

Evenals Russell Hochschild en Eisenberg is Jérôme Fourquet geïnteresseerd in de grote economische veranderingen van de afgelopen decennia en de politieke veranderingen die ermee lijken samen te hangen. Zijn onderwerp is Frankrijk. Met een overdaad en statistieken en kaarten op departement niveau probeert hij de lezers zelf hun beeld te laten bepalen. Zo'n boek zou ook voor Nederland interessant zijn. Het verhaal lijkt een variant op wat er elders in Europa heeft plaatsgevonden (Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland).

Fourquet, Jérôme. (2021). *La France sous nos yeux. Economie, paysages, nouveaux modes de vie*. Paris: Seuil.

Boeren en overheidsbeleid in het Interbellum in West- en Centraal-Europa

Dit boek onderzoekt hoe Europese boeren reageerden op de economische en politieke uitdagingen die werden veroorzaakt door de Eerste Wereldoorlog en de Grote Depressie. Hoewel de moeilijkheden van het interbellum in Europa vaak zijn onderzocht, gebeurt dit zelden vanuit het perspectief van de landbouwsector, waar twee vijfde van de bevolking hun inkomen verdiende, meestal als kleine, familiale boeren.

De traditionele literatuur stelt dat de grootgrondbezitters samenspanden om de jonge democratieën van Europa na de Grote Oorlog te ondermijnen. Dit boek toont echter aan dat de meeste grootgrondbezitters tegen het begin van de jaren 1920 hun land hadden verkocht of het hadden zien onteigenen na de grootschalige landhervormingen in Oost-Europa, waardoor de familieboerderij de dominante productievorm werd.

Het boek introduceert verschillende theorieën die het gezinsbedrijf centraal stellen in de veranderingen en onderzoekt waarom sommigen enthousiast voorstander waren van de liberale democratie, terwijl anderen politieke ideologieën verkozen die varieerden van sociaaldemocratie in Scandinavië tot fascisme in Duitsland en Italië. Het belicht de genuanceerde en veranderlijke banden tussen gezinsbedrijven en overheidsbelangen en laat zien hoe deze relatie in verschillende landen en contexten in West- en Centraal-Europa verschilde.

Het boek bespreekt de invloed van gezinsbedrijven op trends in de landbouwmarkt, de invloed van collectieve actie op overheidsbeleid en de toenemende politisering van boeren en plattelandsbevolking in bredere zin. Daarnaast werpt het boek licht op hoe agrarische problemen en hun oplossingen verschilden in industriële, agrarische en transformerende samenlevingen in het interbellum Europa. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Simpson, James. (2024). *Family Farmers, Land Reforms and Political Action. An Alternative Economic History of Interwar Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Ierse plattelandsgeschiedenis van de twintigste eeuw. Patriarchaal katholicisme en patriottisch nationalisme

In het begin van de twintigste eeuw oefende het platteland van Ierland – en in het bijzonder de nieuwe boeren-eigenaren die als de grote winnaars uit de recente agrarische revolutie naar voren kwamen – een aanzienlijke invloed uit op de nieuwe Vrijstaat en op het Ierse katholicisme. Het patriarchale gezag op het land werd versterkt door de overdracht van grondbezit van landeigenaren naar pachters en kreeg verdere kracht door patriarchaal katholicisme en patriottisch nationalisme. Na 1932 bedreigde de voortgang van de import vervangende industrialisatie de economische dominantie van de landbouw en de centrale positie van het platteland in de Ierse samenleving nauwelijks. Geïnspireerd door de traumatische crisissomstandigheden van de jaren 1950, begon in de jaren 1960 een transformatie die Zuid-Ierland op het pad van stedelijke industrialisatie zette. Wat opvalt is dat de macht van de staat om rurale veranderingen te bevorderen zowel is afgenomen als toegenomen sinds Ierland in 1973 tot de EEG toetrad. De meningen verschillen over de impact van stedelijke industrialisatie op verschillende rurale belangen. Gedurende een groot deel van de periode sinds de jaren 1950 bleef de macht van georganiseerde boeren om de Ierse landbouwbelangen te vertegenwoordigen groot, ook al nam het aantal werkenden in de landbouw steeds verder af. In de afgelopen decennia is de toch al beperkte invloed van geestelijke activisten en intellectuelen om het plattelandleven langs katholieke (of zelfs christelijke) lijnen te hervormen verder afgenomen. Recentelijk lijken de vooruitzichten voor boerinnen om hun relatieve macht te vergroten in sommige opzichten te zijn verbeterd, hoewel het grondbezit nog steeds overwegend in mannelijke handen blijft.

Inside Rural Ireland verdiept zich in de ontwikkeling van de Ierse plattelandsgeschiedenis om het platteland vóór en na deze ingrijpende transitie te onderzoeken. Het belicht de invloed van politieke leiders en staatsinstellingen, boeren, geestelijke en niet-geestelijke burgeractivisten, intellectuelen (sociale commentatoren en fictieschrijvers), teruggekeerde emigranten en boerinnen bij het bevorderen of belemmeren van een breed scala aan veranderingen op het platteland. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Finn, Tomás, & Varley, Tony (Eds.). (2024). *Inside Rural Ireland. Power and Change since Independence*. University College Dublin Press.

Hoe werd Spanje grootste exporteur van varkensvlees?

Hoe is Spanje geëvolueerd van een land met historisch gezien relatief lage vleesproductie en een netto-importeur van vlees in 1990 tot 's werelds grootste exporteur van varkensvlees in 2020? Dit is de onderzoeksvraag die we in dit artikel willen beantwoorden. In onze zoektocht naar een antwoord hebben we een zwaartekrachtmodel ontwikkeld om de determinanten van de Spaanse vleesexport te onderzoeken. We stellen dat een aanzienlijke stijging van de binnenlandse vleesconsumptie sinds de jaren 1960 leidde tot aanzienlijke schaalvoordelen in de sector, wat het zeer concurrerend maakte tegen de jaren 1980. Daardoor, toen Spanje toetrad tot de Europese Unie en de sector liberaliseerde, was het voldoende concurrerend om internationale markten te veroveren. Met andere woorden, we willen bestuderen hoe een Home Market Effect in Spanje is opgetreden en hoe dit is versterkt door de toetreding tot de Europese Unie. Uiteindelijk heeft deze hoge mate van concurrentiekracht Spanje in staat gesteld te profiteren van de vraag naar varkensvlees vanuit China in de afgelopen jaren. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Delgado, Pablo, Pinilla, Vicente, & Belloc, Ignacio. (2024). From net importer to global leader: understanding the drivers of Spain's meat export growth since the 1960s. *Cliometrica*. doi: <https://doi.org/10.1007/s11698-024-00292-5>

Voedselvoorziening van Rome tussen de 2e eeuw voor Christus en het begin van de 4e eeuw na Christus

In deze dissertatie worden verschillende aspecten van de Romeinse economie en de Romeinse samenleving met betrekking tot voedsel gereconstrueerd op basis van een interdisciplinair perspectief. De studie richt zich op de stad Rome in de periode tussen de 2e eeuw v.Chr. en het begin van de 4e eeuw n.Chr. Allereerst worden de voedselcultuur en eetgewoonten van de Romeinen gereconstrueerd. Vervolgens wordt de voedselvoorzieningsketen onderzocht en worden de rol van de staat en die van de vrije markt in het verkrijgen van voedsel verduidelijkt. Er wordt een vergelijkende historische methode voorgesteld om de voedselmanden van verschillende inkomensgroepen in de Romeinse samenleving te reconstrueren, samen met de kosten van deze manden. Uiteindelijk wordt de waarde berekend van het voedsel dat jaarlijks in Rome werd geconsumeerd. Veel historici die geïnteresseerd zijn in de oude economie geloven dat het grootste deel van de bevolking van Rome overleefde op een eentonig en voedingskundig ontoereikend dieet. Deze dissertatie toont echter aan dat deze opvatting niet consistent is met de beschikbare bronnen. De eetpatronen van de inwoners van het oude Rome waren vrij gevarieerd, en voedselkeuzes waren voornamelijk gekoppeld aan inkomen. Bovendien worden algemeen geaccepteerde cijfers over de omvang van de Romeinse economie onderschat. (Uit het Engels vertaald door ChatGPT)

Sala, Guido. (2023). *Feeding Rome: Food supply, trade and consumption in an ancient metropolis*. Leiden University.

Boekenbeurs

Met ingang van nummer 6 van de VLG-Nieuwsbrief is de VLG een nieuwe rubriek begonnen: **boekenbeurs**. Aanbiedingen komen zowel op de site als in de nieuwsbrief te staan. Op de site verdwijnen ze wanneer er een nieuwe nieuwsbrief verschijnt, of eerder als de aanbieder daarom verzoekt. In de Nieuwsbrief worden ze eenmalig geplaatst.

We vermelden de publicaties met de bibliografische informatie zoals de aanbieder die aanlevert – bij boeken graag zo volledig mogelijk. De aanbieder vermeldt tevens of hij/zij er geld voor verlangt, dan wel dat het gratis af te halen is. We publiceren het emailadres van de aanbieder, zodat degene die belangstelling heeft rechtstreeks contact kan opnemen met de aanbieder.

We hopen dat op deze manier boeken op het terrein van de landbouw- en plattelandsgeschiedenis een goede plek krijgen.

De eerste proef met deze rubriek is hoopgevend. De desbetreffende boeken hebben een nieuwe liefhebber gevonden.

Over de VLG-Nieuwsbrief

Deze nieuwsbrief bevat bijdragen van het bestuur van de VLG, Sven Lefèvre, Hans Mol, Janny Bloembergen, Anna Groentjes, Piet van Cruyningen, Amber Striekwolda, Anna Teijeiro, Floor Haalboom, A.M. Kok, Jeanne van Poppel. Ongetekende teksten zijn van de redacteur.

De foto's van de najaarsexcursie zijn verstrekt door Sven Lefèvre; de afbeelding bij de bijdrage van Hans Mol door Hans Mol.

De Nieuwsbrief is er voor en door de leden van de Vereniging. Aarzel niet om een bericht/bijdrage in te sturen. Het volgende nummer zal eind december, begin januari verschijnen. Correspondentieadres voor de Nieuwsbrief is: anton@antonschuurman.eu.